

- **мезогерофіли** – усі стадії життєвого циклу виду можуть проходити у біотопах з сильним і помірним антропогенним впливом (III, II ЕФП), але максимальної чисельності популяції виду досягають у I ЕФП і здатні тут самопідтримуватися;
- **олігогерофіли** – усі основні стадії життєвого циклу виду (розмноження, зимівля) проходять у біотопах з мінімальним антропогенним впливом (I ЕФП), а окремі стадії (живлення) можуть проходити у насадженнях з помірним антропогенним впливом (II ЕФП), не самопідтримуються, але трапляються випадки гніздування в II ЕФП;
- **герофоби** – усі стадії життєвого циклу виду проходять у біотопах з мінімальним антропогенним впливом (I ЕФП).

Розроблену класифікацію можна вважати певним часовим зрізом, який характеризує населення наземних хребетних КЗЗМ Львова, бо з часом її зміст може змінюватись. Ця класифікація може бути використана при вивченні процесів синантропізації фауни.

Література

1. Бокотей А.А. Орнітофауна міста Львова: населення, поширення, динаміка: Автореф. дис...канд. біол. наук. – Варшава, 1999. – 24 с.
2. Горбань И.М., Давыдович Л.И., Сребропольская Е.Б. Об урбанизированной орнитофауне Львова и Львовской области//Птицы и урбанизированный ландшафт. – Каунас, 1984. – С. 46-47.
3. Гузій А.І. Фауна і населення хребетних західного регіону України. Ч.1. Розточчя. – К., 1997. – 161 с.
4. Гулай В.И. Современные охотничье-промысловые животные Украины: Автореф. дис. на соиск. д-ра биол. наук. – Кишинев, 1994. – 53 с.
5. Клауснітцер Б. Экология городской фауны. – М., 1990. – 246 с.
6. Кучерявий В.П. Урбоэкология. – Львів: Світ, 1999. – 360 с.
7. Мартынов Е.Н. Парковые птицы и млекопитающие: Учеб. пособие для студ. спец. 1512. – Л.: МВ и ССО РСФСР. ЛТА, 1987. – 56 с.
8. Рогатникова Е.М. Структура насаждений как фактор формирования населения наземных хребетных (на примере буцин комплексной зеленой зоны м. Львова)// Науковий вісник НАУ. – К., 2001, вип. 39. – С. 163-171.
9. Савицкий С.С., Савицкая О.Н., Кирилюк В.В. Синантропизация птиц в условиях измененного урбанизированного ландшафта. – У сб.: Охрана и воспроизводство птиц пригородных лесов и зеленых насаждений. – Львов, 1992. – С. 79-82.
10. Скільський І.В. Структура й особливості формування фауни та населення птахів середнього міста (на прикладі Чернівців): Автореф. дис...канд. біол. наук. – К., 2000. – 18 с.
11. Страутман Ф.И. Птицы западных областей УССР. Ч.2. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1963. – 183 с.
12. Татаринов К.А. Факторы, обуславливающие процессы синантропизации животных (на примере птиц). – У сб.: Охрана и воспроизводство пригородных лесов и зеленых насаждений. – Львов, 1991. – С. 96-99.

УДК 631.181.006.52

А.С. Бонетський¹, канд. с.-г. наук;
наук. співроб. Т.К. Ростеванова² – м. Одеса

БАГАТОРІЧНІ ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ – В ПАРКИ ТА СКВЕРИ ОДЕСИ

При створенні нових парків та скверів в умовах міста, часто ландшафтні архітектори трапляються з проблемою оформлення як освітлених, так і затінених ділянок на Півдні України.

A.S. Bonetsky, Ph. D. of agriculture; scientific worker T.K. Rostevanova – Odessa

Bring perennial herbs to parks and gardens of Odessa

An abstract presents the results of acclimatization of ornamental perennial herbs, which are prospective in the greenery of parks and gardens in South Ukraine.

Вивчаючи цю проблему протягом довгого часу і проводячи випробування і вивчення колекції багаторічних трав'янистих рослин, ми дійшли висновку, що для затінених ділянок парків в умовах Одеського регіону, альтернативою газонам можуть бути багаторічні трав'янисті рослини. Крім того, що вони створюють однорідний покрив, будуть також декорувати парки своїм цвітінням. Для озеленення тінюваних ділянок заслуговують на увагу такі рослини: *Galanthus plicatus* Bieb., *Anemone silvestris* L., *Corydalis cava* Swegyet et Kozte, *Scilla bifolia* L., *Hepatica nobilis* Miel., *Pulmonaria officinalis* L. та інші.

Найбільш перспективними для умов Причорноморського степу:

Морозник кавказький (*Helleborus caucasicus* A. Rr.) – кореневищний багаторічник з великим шкірястим листям. Квітконосне стебло висотою до 25 см. Квіти жовто-зелені пониклі до 8 см у діаметрі, від 1 до 5 на стеблі. Після цвітіння з'являється листя. Дає самосів. Відзначається раннім цвітінням – у кінці лютого – на початку березня. Успішно росте як при повному затіненні, так і на освітлених ділянках.

Бруннера крупнолиста (*Brunnera macrophylla* (Adam) Johnston) – ендем Кавказу. Природно зростає на схилах гір, серед дубових лісів. Вегетація починається з цвітіння. Квітконосне стебло висотою 25-30 см, на якому розміщується сидяче листя, величина його змінюється у межах 1-3 см. Прикореневе листя велике, 7-13 см, серцеподібно-яйцевидної форми на довгих черешках. Суцвіття – кистеподібна волоть з дрібних блакитних квіток. В окремі роки спостерігається повторне цвітіння восени. Швидко розростається, формуючи декоративні куртини. До світла не вибаглива, що особливо важливо для озеленення.

Чоловіча папороть (*Dryopteris filix-mas* (L.) Schott) – досить успішно росте в умовах півдня України. Весною при розпусканні вай – утворює лійкоподібний куш висотою до 70 см. Листя пірчасто-роздільне з короткими черешками. За вишуканістю листя (вай) ця папороть переважає багато рослин. Успішно росте при повному затіненні та на освітлених ділянках у групових та солітерних посадках, особливо поряд з газоном. При відповідному догляді швидко розростається.

Незамінними у напівзатемнених і темних ділянках парків є хости. Найбільш поширеною є **хоста подорожникова** (*Hosta plantaginea* (Lam) Aschers) – багаторічник з яйцевидно-округлим, серцеподібним при основі, яскраво-зеленим блискучим листям. Квітки лійкоподібні до 10-12 см довжиною, білі, духмяні. Квітконосне стебло 40-50 см висотою. Суцвіття густе, коротке.

Досить рідко трапляється в озелененні, але заслуговує на увагу **хоста білооблямкована** (*Hosta albo-marginata* (Hook) Hyl.). Листя яйцевидно-еліптичне до 20 см довжиною, 9 см шириною, салатово-зелене з вузькою білою смужкою по краю листка. На освітлених місцях листя забарвлюється яскравіше, контрастніше. Квітконосне стебло до 50 см. Квітки лійкоподібні, 5-6 см довжиною, бузково-фіолетові. Цвіте у червні – липні.

Хоста хвиляста (*Hosta undulata* (Otto et Deutz.) Bailey) – утворює менші куші від попередньої. Листя продовгувато-яйцевидне з видовженою і скрученою верхівкою, довжиною 12 см, шириною 7 см. Край листової пластинки зелений, до

¹ директор ботанічного саду ОНУ ім. І.І. Мечнікова (director of Botanical Garden, Odessa National University)

² ботанічний сад ОНУ ім. І.І. Мечнікова (Odessa National University, Botanical Garden)

центру переходить у салатний і білий. Квітки лійкоподібно-дзвоникоподібні до 5 см довжиною, світло-фіолетові. Квітконосне стебло до 60 см з декількома дрібними листочками. Декоративна для переднього плану.

Хоста ланцетоліста (*Hosta lancifolia* Engl.) – рослина з ланцетним, темно-зеленим блискучим листям довжиною 12-15 см, шириною 5-7 см. Квітки воронкоподібні, фіолетові. Квітконосне стебло 20-35 см висоти. Суцвіття рідке. Цвіте у липні – серпні.

Хоста Зібольда (*Hosta Sieboldiana* (Hook) Engl.) – листя серцеподібно-яйцевидне з голубим восковим нальотом до 30 см завдовжки і 20 см завширшки. Квітки лійкоподібні, 4-5 см довжини, блідно-бузкові. Квітконосне стебло до 30 см висоти. Цвіте у липні – серпні.

До гарноквітучих багаторічників необхідно віднести **акант м'який** (*Acanth mollis* L.) з глибоко-розсіченим прикореневим листям довжиною 50-60 см. Квітконосне стебло 80-100 см. Квітки рожево-бузкові з приємним ароматом. Цвіте у червні – липні. Куш декоративний до самої осені. Може з успіхом рости під тінню дерев і на освітлених ділянках. На одному місці може рости довго, не втрачаючи декоративності.

Рутвиця орликолиста (*Thalictrum aquilegifolium* L.) – рослина висотою 80-100 см. Листя двічі та тричіпідчато складне, досить декоративне. Квітки зеленувато-салатові до 1 см у діаметрі, пухнасті, зібрані у китицеподібну волоть. Використовують для групових і поодиноких посадок у затінку і на сонячних ділянках. **Волошка гарна** (*Centaurea bella* Trautv) – рослина заввишки 35-40 см. Листя перисто-лопате, сіре, повстисте. Квітконосне стебло до 50 см заввишки. Квітки рожеві поодинокі, зібрані у кошики. Цвітіння тривале у червні – липні. Швидко розростається, невибаглива, росте добре у затінку і на освітлених ділянках.

Пенстемон бородастий (*Penstemon barbatus* (Cav) Nutt). Прикореневе листя темно-зелене, блискуче, довжиною 10 см. Квітконосне стебло до 75 см. Квітки зібрані у густе волосоподібне суцвіття. Квітки шарлахово-червоні. Тривале цвітіння у червні – серпні.

Гравілат кораловий (*Geum coccineum* Siebth et Sm.) – багаторічник з прикореневою розеткою непарнопідчастого листя. Квітконосне стебло довжиною 60 см. Квітки коралово-червоні, 2-3 см у діаметрі, зібрані у волосоподібне суцвіття. Цвіте у червні – липні більше місяця. Добре росте на зволжених освітлених ділянках.

Орлики гібридні (*Aquilegia hybrida* Hort.) – трав'янистий багаторічник з прямостоячими розгалуженими облистяними стеблами до 60-70 см заввишки з прикореневою розеткою листя. Нижні листя довгочерешкові, пластинки двічі-тричі-тричаторозсічені з сизим нальотом, декоративні до пізньої осені. Квітки діаметром до 9 см, білі, рожеві, жовті, фіолетові. Особливо декоративні квітки зі шпорцями. Віночок і шпорці забарвлені у різні кольори. Цвітуть у травні-червні.

Злакові рослини майже не використовуються в озелененні півдня Причорноморського степу, хоч серед них є досить перспективні для освітлених ділянок. До них можна віднести **міскантус китайський** (*Miscanthus sinensis* Anderss) – короткорічковий багаторічник. Стебла від 2 – 2,5 м висоти, прямостоячі, густооблистяні у нижній частині. Листя вузьколінійне, жорстке. Суцвіття – колоски, зібрані у сріблясті рідкі волоті. До ґрунтів не вибагливий, при достатньому зволоженні швидко розростається. Полюбає освітлені ділянки. Не менш цікавим є мі-

скантус китайський, форма смугаста (*Miscanthus sinensis* f. *Lebrina*). Обидва види також перспективні для декорування паркових водойм.

Колосняк чорноморський (*Leymus subulosus* (Bieb.) Tzvel) – злак, який природно росте на приморських пісках. Листя жорстке, сріблясто-голубе, декоративне з весни до пізньої осені. Він утворює високодекоративні кущі висотою 70-80 см. Цвіте у червні, утворюючи декоративні колоски на квітконосному стеблі від 1,2-1,5 м. В умовах культури декоративний, невибагливий, полюбає освітлені ділянки, росте без поливу.

Запропонований асортимент з успіхом може використовуватись у парках і скверах у багаторічних і змішаних посадках для декорування як освітлених ділянок, галявин, доповнюючи газон квітучими рослинами, так і тіньових, заповнюючи проміжки між деревами і створюючи яскравий килим із зелених і квітучих рослин.

УДК 712.3/.7

Асист. О.В.Фіцич¹ – м. Львів

ЕКОЛОГО-ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ У НОВИХ ЖИТЛОВИХ РАЙОНАХ

Озеленені простори і природний ландшафт відіграють важливу роль у формуванні планувальної структури нових житлових районів Львова. При проектуванні сільбищних комплексів відчувається прагнення здолати протиріччя між забудовою й існуючим природним середовищем. Необхідно дотримуватися взаємовідповідності трьох основних принципів підбору рослинних форм – екологічний, біоценотичний і художньо-декоративний.

Assistant O.V. Fitsych – Lviv

Ecological-space features of the green planting formation in the new dwelling regions

The greening spaces and the natural landscape play significant role in formation of the Lviv dwelling regions planning structure. One can observe antagonism between building and already existed natural environment. The three major principles (ecological, biocenotic and art-decorative) of the plant forms selection have to be agreed.

Новобудови Львова великим кільцем оточують місто. Розташовані вони на території давніх приміських сіл, історія більшості яких сягає у глибину століть. Планомірне освоєння цих територій розпочалося ще у 60-х роках минулого століття. Забудова велася комплексним способом за принципами мікрорайонування. Основний обсяг будівництва зосередився у спорудженні житла – багатоповерхових будинків, побудованих у своїй більшості за типовими проектами. Але у 80–90 роках у нових районах Львова з'явилося багато будівель, як правило громадських, споруджених за індивідуальними проектами, що надали архітектурному середовищу сучасного міста рис індивідуальності й самобутності.

Житловий район (у сільбищній зоні) – основна структурна одиниця сучасного міста – комплекс житлових кварталів та мікрорайонів, громадські центри, до складу яких належать споруди адміністративного, культурно-просвітницького і побутового характеру, транспортна й інженерна інфраструктури, а також вулиці

¹ кафедра екології та ландшафтної архітектури, УкрДЛТУ (Assistant Professor of department of Ecology and Landscape Architecture, USUFWT)